

TELEGRAFULU ROMANU.

Nr. 26. ANULU XVII.

Telegrafulu e de doue ori pe septemana: joi'a si Dumineca. — Prenumeratiunea se face in Sabinu la expeditura foiei pe afara la c. r. poste, cu bani gat'a prin scrisori francoate, adresate catre expeditura. Pretulu prenumeratiunei pentru Sabinu este pe anu 7. fl. v. a. iar pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

Sabinu, in 30 Martiu (11 Apr.) 1869.

Provinciile din Monarchia pe anu 8 fl. era pe o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sitala, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Evenimente politice.

In „Hazánk“ dela 7 Aprle se afla o declaratiune care lumineza caracterulu partideloru unguresci.

„Dupa parerea nostra“, se dice in „Hazánk“ se afla acum in tierra, dupa terminarea alegerilor, doue partide. Un'a — si acest'a e partid'a regimului la care acest'a pote se computeze — dice ca revisiunea articolului XII din 1867, preste totu, nu e de lipsa. Cealalta partida — si acest'a nu e a regimului — dice, ca articolulu de lege de la 1867 pote si trebuie supusu revisiunei, in s. a. a. s. t. a. d. i. n. c. a. n. u. Fusiune nu se pote face intre partidele aceste doue. Nu putem pricepe inse pentru ce sa nu se poa face o intelegere intre aceia, carii bas'a de la 1867 o iau numai ca punctu de manecare, carii privescu in ea numai o transitiune, carii recunosc, ca automi'a Ungariei si dreptulu ei autonomu sunt angustate in deplinetatea loro, cari nu s'au abatutu dela principiulu cardinal, ci numai dela mijloce si modulu de procedere. In adeveru aici nu pote fi vorba, ca unulu seu altulu — tiene-se de numele lui Deak ori de stindartulu opozitiunei, — sa-si nege principiile seu trecutulu, — tocmai despre realizarea principiilor e vorba. Nici de aceea nu pote fi vorba, ca deputatii respectivi sa incele pre alegatoriilor loro, — pentru ca noi cei dela centru stanga amu declaratu, ca primimu ca punctu de manecare art. de lege XII. din 1867, si din partea dreptei au declarat multi, ca starea acest'a de lucruri nu e definitiva, ci e supusa desvoltarei, schimbarei si modificatiunei. Acei ce sunt alesi pre temeulu unui astfelu de programu, se pot constitui in o partida noa carea sa inscrie pre flamura sea desvoltarea basei dela 1867 in directiune nationale.

Vine „Hazánk“ acum la insemnatarea practica a gruparei acestei noie a partideloru. Majoritatea si regimulu a delegatu gravamine de dreptulu publico spre pagub'a autonomiei si independintei Ungariei, nu dora pentru ca a vrutu asi'a, ci pentru ca nu a pututu altmintrea. Alta majoritate, carea nu aru fi avutu consideratiunile acele-si aru fi pututu ajunge unde cea fosta nu a pututu ajunge. Amintesc ac'i apoi de reincorporarea confiniilor militare si alte chestiuni unde din cause de oportunitate nu s'a facutu nimic'a.

De vre o cateva zile iera incepu unele diuarie a vorbi despre bande bulgare, grecesce si dora si rusesce. De asta data bandele vinu din Bessarabi'a 560 de omeni la numeru si trecu preste frontariile romanesci in despartieminte de cate 10 si 12 omeni. Turcii padiescu bine; cu tote aceste nu se scie deca nu voru fi pututu trece cumva in Turcia din bandele aceste unele despartieminte. Punea in miscare a acestoru agitatiuni o a scriu d'uariele Rusiei. Se dice ca Rusii mirosa viforulu in oriente, ba despre consululu generale rusescu din Bucuresti se spune ca s'a exprimat: „nous aurons la guerre avant le mois doux du printemps“ noi vomu ave resbelu inainte de lun'a dulce de primavera. Mai departe se spune „ca sub auspiciu rusesce s'a facutu fusiunea partideloru bulgare. Pre Serbi'a o face necredincioasa fatia cu poporele balcanice, pentru ca „regimulu serbescu s'a intielesu cu Ungurii.“

E de miratu ca in lagatura cu cele de mai susu se punu agitatiunile alegerilor din Romani'a si presenteza situatiunea de asi'a ca candu Bratianu aru fi gat'a a paralisat alegerile in favorea regimulu chiaru si prin resolutiune si acest'a la inspiratiunile lui Offenbergh. Pre eri era anuntiata resolutiunea seu deca acest'a nu va fi apoi regimulu face o lovire de statu; tertium non datur. — Sa le privimu pre tote aceste de faine de sensatiune, pentru ca atatu de vitati de sine nu voru fi rom-

ni, ca se se lase a fi instrumente in manile inimicilor loro.

Alte sciri totu de soiulu acestora spunu ca ministrulu Dimitrie Ghic'a aru fi datu autoritatilor turcesce de scire, ca pre la Remi vreat sa treca bande bulgare. Insa se dice ca avisulu acest'a nu a folositu nimic'a, pentru ca bandele au trecut pre alte locuri si asi'a regimulu romanescu, presupunu autoritatiile turcesce, ca au vrutu numai sa incele pre turei, ca in linisce bandele se poa trece pre alte locuri, dara nu unde padiescu ei.

Revista diuaristica.

Cetimu in „Kr. Zig.“ unu articulu sub titulu: „Codica dreptului civilu“, ce pentru insemnatarea lui la reproducemu in cele urmatorie:

„Codica dreptului civilu, ce s'a introdusu, precum e cunoscutu, si in Transilvania in lun'a lui Septemvre 1853, a servitu de atunci incepe de indreptariu pentru tote chestiunile dreptului privatu si pentru tote forurile civile si asi'a s'a incetatienitu la noi cu paragrafi sei 1502. Inca in anulu 1842 s'a vorbitu despre necesitatea introducerii dreptului civilu prin foile publice, ce dovedesc evidentu for'a septamanarie transilvana din acela anu.

„Codica acest'a insa merita intru adeveru a se pune langa ori-ce codica de legi din Europa, pentru ca e fructulu esperintieloru juridice de sute de ani, si sta la inaltimea sciintieloru fiindu totu odata buna si in rendu sistematicu. Mai ca nu se afla nici o chestiune importanta in vietii sociale, ce nu s'aru putea subsuma sub vre-unu paragrafu a aceste codice de legi. Legislatorii ei s'au ingrigitu pentru tote casurile esentiale din vietii privata. Si tocmai trebuint'a cea simitorie de o asiliu de codica ia castigatu asi'a lesne dreptulu de incetatienire introducendu-se asi'a dicendu de sine insa'si. Dela introducerea codice civilu, si-a formatu usantia de dreptu din Transilvania unu caracteru scienticu nedisputabilu. In Italia lombardo-venetiana s'a retienutu codica dreptului civilu austriacu. Nu se pote nega, ca unii paragrafi sunt de ja in vechiti si neaplicabili la referintiele nostre presentie d. e. paragrafiu pentru israeliti, despre casatori'a si despre fideicomise. In genere insa e o codica de dreptu forte aplicabile la relatiunile nostre cetatienesci.

„O codica de legi e de a se judeca, dupa cum dice renumutu Montesquien, totu-deun'a cu privire la relatiunile si gradulu de cultura a unui poporu cu respectu la moravurile, dorintiele si obiceiurile sele, si numai deca corespunde acestora, se pote numi buna. Ce e buna pentru chinesi, pote fi pentru noi stricaciosu.

„Si in Ungari'a, cu cari suntemu acum impreunati a avutu valore acesta lege pana la an. 1861; se delatura insa deodata in anulu acest'a, fara de a se putea introduce dupa delaturarea relatiunilor avitice si a privilegiilor nobilitarie, articulu dietali ai dreptului privatu de mai inainte. Cu respectu la relatiunile de dreptu schimbate in 1848 se incerca omenii a se scoate din perplessitate cu asi'a numitele conclusiuni a conferintiei judex curiale. In Ungari'a se impretinira mai anevoia cu dreptulu civilu austriacu, pentru ca urgisiti oficialii strejini, cari cunosceau dreptulu acestu civilu si-lu si practicau in casurile obvenitorie, nu intielegeau limbile tieriei, iera oficialii indigeni, fi ai patriei fiindu, intielegeau limbile patriei, dara nu cunosceau de ajunsu acesta codica, in fine pote si pentru aceea, caici acestu codice veni-se din Vienna si in anulu 1861 si tieneau magarii de o datorintia patriotica a nisui dupa o restitulia in in-tregu.

Pote din asemenea motive au propusu 23 deputati din Transilvania, unguri si secui, delaturarea codice dreptului civilu austriacu. Acesta propunere se dase unei comisiuni spre resoluere; prin urmare nu s'a respinsu, ci numai amenatu, si va putea fi luata in desbatere in sesiunea mai de aprupe a dietei. E intrebarea acum ca ce positiune voru lua deputatii nostri fatia cu aceea propunere?

„Deca codica civilu se va delatura in Transilvania fara de a se inlocui cu ce-va mai bunu, atunci s'aru ivi regressarea si multa stricaciune. — Nimic'a nu derapana atatu de multu autoritatea legi si a legislatorilor, decatu schimbarea loro precum ne arata acest'a si schimbarea cea de sa a ministrilor din Bucuresti.

„Ministrulu de justitia cunosce de altmintrea avantajurile aceste codice, precum si urmările perniciose a delaturarei ei, mai inainte de a se inlocui cu ce-va mai bunu, cu multu mai bine decatu sa se precipitatie in punctulu acest'a. Prin o dulaturare rapede a acesti codice, inainte de a se introduce in locul ei o codica mai buna lacrata asemenea in rendu sistematicu amu deveni in tote afacerile si tote relatiunile de dreptu in o confusiune generale, ce aru fi impreunata pentru vietii sociale civile cu cele mai triste urmari. In fine n'aru mai sci nici judecatoriulu, nici avocatulu in casurile obvenitorie ca ce e dreptu seu nedreptu? si care lege de mai inainte sistematico neregulata, e de a se aplica la casulu cutare seu cutare.

Ordinatieuna ministrului de justitia la introducerea procedurii civile.

(Urmare si capetu din nr. tr.)

Deca o judecatoria s'a facutu in urm'a art. I. ex 1868 in vr'o cauza incompetenta, atunci e indatorata a transpone caus'a acest'a cu tote actele referitore la ea, acelei judecatorii, ce e in sensulu art. de mai susu competente. Causele din apelatiune insa, se voru tramite, indata dupa resoluere, prelanga exceptiunea din art. urmatoriu, la aceea judecatoria, carea a adustu sentintia intaiu, chiaru si in casu, candu aceea judecatoria va fi devenitu in urm'a art. I. 54 ex 1868 incompetente. In casulu din urma ingrijescce acest'a judecatoria si de transferarea causelor retramite dupa otaririle acestui art. ex offu.

Judecatori'a insciintieza indata partidele respective despre primirea causelor devenite sub competentia sea si face deca e de lipsa dispositiunile necesarie pentru continuarea procesulu in sensulu art. 54, ex 1868.

Deca vr'o partida voiesce a replica contr'a competentiei, atunci are de a-si indrepta replica in privintia actiunei in modulu si tempulu prescisu de art. de lege (§. 98), in casurile acelea insa, in care legea nu dispune asupra terminulu pentru immanuarea replici contro competentiei, e de a se indrepta in tempu de 15 zile de la primirea insciintiarei, catra aceea judecatoria, la care s'a transferatu caus'a respectiva.

XI. Disolvendu-se prin intrarea in valore a art. I. 54 ex 1868, tablele districtuale, predau aceste tote causele, ce le au pertractatu, fara privire la stadiu, acelei judecatorii, ce dupa art. de mai susu s'a facutu competente.

Predarea se face prin o comisiune constatoria din unu judecatoriu si unu protocolistu.

Deca in privintia vreunei cause de concursu seu fidei-comisu, ce e in pertractare, nu e evidente competentia judecatoriulu; atunci comisiunea va asculta in cause concursuale pre ingrijitorulu masei si pre curatorulu litigantiloru pre-

